

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Wat is *geluk*? Dat vraag je je toch meteen af als Jezus in de Bergrede een heel aantal in onze ogen *ónge*lukkigen gelukkig prijst.

‘Gelukzalig die voor God en de wereld arm zijn, treuren, zachtmoedig zijn, hongeren en dorsten naar gerechtigheid’.

Dat klinkt in onze oren toch eerder *dwaas*. En bovendien: is het niet altijd een goedkope troost geweest - om er vanáf te wezen - voor wie het in deze wereld niet zo getroffen hebben. Je houdt ze ‘de hemel’ voor, een hiernamaals, ‘dáár zullen ze het goed hebben’. En dan hoef je hiér niet zoveel voor ze te doen. ‘Opium voor het volk’, noemde Karl Marx dat schamper, maar wel vaak terecht.

Wat bedoelt Jezus dan wél als hij de armen en de treurenden gelukzalig prijst?

Misschien moet je dan eerst even heel precies naar de encenering van dit verhaal kijken, want die is hier denk ik heel veelzeggend. En verhelderend.

Het begint met dat Jezus ‘de menigte’ zag. In het Evangelie wijst de ‘menigte’ vaak naar ‘de schapen zonder herder’. Aan hun droevig lot overgelaten mensen. Speelbal van machten en krachten. Niet zelden arm en treurig. En - ‘zonder herder’ - vooral: fundamenteel *eenzaam*. Wie hóórt ze? Wie *ziet* ze? Wie verstaat hun verdriet? Wie trekt zich hun eenzaamheid áán?

Jezus ziet ze, schrijft Mattheus. En in de Bergrede benoemt hij hun problemen en zegt ze dat ze tóch toekomst hebben.

Maar eerst: Jezus ziet ze. D.w.z. hij ziet ze niet over het hoofd, hij kijkt niet weg.

En dan gaat hij de berg op. Waarom eigenlijk? Moet hij niet naar ze toe? Waarom van hen wég, de berg op? Om ze beter te zien? ‘Overzicht’ te hebben? ‘Hoeveel zijn het er eigenlijk?’

Ik denk het niet. Bijbels gesproken ben je op een berg dicht bij God. ‘De berg op gaan’ is hier - met die droevige, eenzame, menigte op je netvlies - *God* zoeken.

Straks in de beurtspraak voor het Tafelgebed, aan de Avondmaalstafel, klinkt het: ‘*Verheft uw harten*’, en het antwoord is: ‘Wij hebben ons hart bij de Heer’. *Dat* is het precies: de berg opgaan betekent je ‘hart bij de Heer hebben’.

Jezus wil zijn hart in de buurt van *God-is-Liefde* hebben nu hij deze eindeloos eenzame mensen gezien heeft. Om te horen - tot zijn hart gezegd te krijgen - wat er moet gebeuren. Om van *God-is-Liefde* te *léren*.

Te leren mét zijn leerlingen, want dít leren doe je niet alleen, maar samen, als *gemeenschap*. Als *samenleving*.

Pas met je hart in de buurt van *God-is-Liefde* kun je die menigte ánders zien dan alleen maar als (om met Hillary Clinton te spreken) ‘*deplorables*’. Zielige mensen voor wie niets te doen

is, die hun ongeluk eigenlijk aan zichzelf te wijten hebben, of in ieder geval nu eenmaal met dit 'lot' moeten leven.

Als je je hart 'verheft' - optilt - bóven de platitudes over geluk en ongeluk, boven de gemakzuchtige gelatenheid die zegt 'het is nu eenmaal niet anders', en boven jouw eigen veilige positie, dán zie je *toekomst* (letterlijk: een toekomende tijd) voor zulke menigten.

Als je je hart verheft tot *God-is-liefde* en ook wilt *leren* wat hen aangaande te leren ís, dan is er toekomst voor alle bedreigde en vergeten, opgegeven en afgeschreven, bespotten en gemedene mensen.

Deze week bleek hoe buitengewoon minimaal de *kennis* is van jongeren van de holocaust. Kennelijk wordt er niet meer grondig geleerd wat er gebeurd is met 6 miljoen Joden - én andere minderheden - en (nog erger) ook niet wát daartoe geleid heeft, de kleine en grote discriminatie, het moedwillig slordig en kwaadaardig over minderheden spreken, enzovoorts.

Er moet *geleerd* worden, lees je hier, tégen de platheid in en tegen de steeds grotere onverdraagzame liefdeloosheid ín!

Jezus trekt over dit alles zijn mond open - want dat gebeurt veel te weinig. Hij zegt de ongelukkigen in deze wereld een toekomst toe. Hij noemt ze: 'gelukzalig', tegenovergesteld aan hun huidige ongeluk. 'Gelukzalig wie treuren, want zij zijn zeker van Gods troost'.

Misschien, dacht ik, misschien is deze dwaze omkering niet zozeer tegen de ongelukkigen gezegd - letterlijk zitten die daar beneden ook te ver weg om het überhaupt te horen - maar bedoeld voor wie zichzelf 'gelukkig' vinden.

Misschien wil Jezus helemaal niet tegen de *ármen* zeggen dat ze 'eigenlijk' of óoit' of 'in Gods ogen' wel degelijk als 'gelukkig' kunnen worden bestempeld. Maar wil hij óns begrip van wat 'geluk' is in twijfel trekken.

Dat wat wíj 'geluk' vinden ter *discussie* stellen, om een begin te maken met ons los te maken van waar we zo krampachtig aan vast houden. Wat ons misschien ook de ogen opent om andermans ongeluk beter te gaan zién. En dan ook nog te gaan beseffen dat we daar in verbondenheid met elkaar iets aan zouden kunnen doen.

Wij hebben zo onze wijsheden over wat 'geluk' is. En van dat hele betoog dat we van Paulus hoorden, kun je één ding meenemen: dat wat bij óns 'wijsheid' is, voor *God-is-Liefde* 'dwaas' is. En dat wat in onze ogen dwaas schijnt, bij God-is-Liefde wijsheid is!

De Belgische psychiater Dirk de Wachter (ik noem hem wel vaker) heeft een prachtig boekje geschreven: 'De kunst van het ongelukkig zijn'.

Ook hij stelt onze wijsheid wat 'geluk' is ter discussie. Hij heeft het óók over een berg, maar dan over de Mount Everest, waar hele volksstammen fanatieke geluksjagers in een lange wachtrij omhoog willen klimmen, om maar 'gelukkig' te worden. Spottend zegt hij dat de Mount Everest ondertussen elke dag nóg hoger wordt door al het achtergelaten afval. En daarna door naar de Malediven.

‘Gelukkig zijn’ is in zijn ogen in ons geesteklimaat een obsessie geworden. Hij snapt dat we naar ‘meer’ streven, maar waarom kan dat alleen als consument? Is ‘geluk’ bij ons niet een soort ‘plicht’ geworden, de lat waarlangs we elkaars en ons eigen leven leggen?

Bovendien, zegt hij, ‘dit obsessief najagen van geluk sluit wie het minder goed heeft uit’. Het gaat en koste van anderen, rijkdom *ten koste van* armoede, overdadig consumeren *ten koste van* het klimaat, nú genieten *ten koste van* de toekomstige generaties. Deze jacht is niet vrijblijvend.

Bovendien máken deze ‘gelukservaringen’ helemaal niet gelukkig. Veelal zijn ze heel individualistisch en op individueel ‘geluk’ gericht.

Het maakt ook dat mensen niet willen weten van ongeluk, er ver uit de buurt blijven. De Wachter vindt dat dwaas: ‘Liever zag ik de barstjes, beter leren af en toe een beetje ongelukkig te zijn’.

En dan zie je ook en ópen je je ook voor het ongeluk van anderen. Dan mág ziekte, dan mág rouw er zijn, dan hoeven we dat bij een ander of onszelf niet te ontlopen. ‘Ongelukkig ben je wanneer je het ongeluk niet kan dragen’, zei een wijsgeer 6 eeuwen voor Christus.

Je verbinden met mensen is hét recept, zegt De Wachter, tegen ongelukkig zijn. Ga niet allemaal naar de psychiater, maar wees een beetje psychiater voor elkaar, raadt hij aan. Zíé een ander met z’n ongeluk, kijk niet weg. Luister naar hun verhaal, droog hun tranen. Dat is voor wie gezien wordt én voor wie kijkt, voor naar wie geluisterd wordt én voor wie hoort, voor wie tranen plengt en voor wie tranen wist - heilzamer, gelukkig makend.

‘Zalig zijn *jullie*’, zegt Jezus, wanneer jullie je met hen verbinden - ook al is dat naar de wijsheid van deze wereld dwaáás of zelfs verwerpelijk, te smaden en te belasteren. Of zelfs ‘te kruisigen’.

Paulus noemt dat superkort ‘de boodschap van het kruis’, ja die is een dwaasheid voor wie met hun gelukzoekrij verloren lopen. Maar zij die het redden in dit leven - niet alleen zichzelf maar ook anderen en zich láten redden - ervaren de *weg van het kruis*: het door de diepte gaan, die van jezelf en van anderen - die ervaren dat juist als een *kracht*.

Met de individuele wijsheid van het najagen van geluk redden we het niet. Met sámen het verdriet en het ongeluk niet schuwen redden we het wél.

Zwak kunnen zijn, *mét* de zwakken kunnen zijn, zal de wijsheid van altijd-sterk-en-succesvol-moeten zijn beschamen, zegt Paulus.

Het relativeert en kritiseert wat wij ‘geluk’ noemen. En wat wij wijsheid’ noemen. Durf te leven, gelovig te leven, met deze omkering van dat alles!

Moge het zo zijn - Amen.